

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№9

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 847 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-sentyabrda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor

Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate

Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor

Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor

Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor

Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)

Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)

Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor

Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan

Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer

Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor

Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)

Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)

Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor

Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)

Mirzaliyev Sanjar Makhmatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE

Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Postdan xaridgacha: influenser va ilg'or veb-ilova (PWA – progressive web app)ning chakana sotuvga real ta'siri	14
Abdulaziz Madjidov	
Ta'lim xizmatlari bozori samaradorligini oshirishda ta'lim klasterlarining roli	22
Imamova Nilufar Asamutdinovna	
Korxonalar raqobatbardoshligini oshirishda marketingning tovar strategiyasidan foydalanish holati.....	29
Xidirov Sherzod Olimovich	
O'zbekistonda moliyaviy savodxonlikni institutsionallashtirish: NFIS, Finlit.uz va ta'lim islohotlari	34
Irgashev Anvar Farxodovich	
Moslashuvchan menejment tizimlarini yashil iqtisodiyotga integratsiyalash tasnifi	39
Umarov Bezzod Batirovich	
Qishloq xo'jaligida innovatsion marketing strategiyasini ishlab chiqish.....	43
Sheraliev Axror Sodiqovich	
O'zbekiston Respublikasida moliyaviy bank xizmatlarini rivojlantirishning tendensiyalari, undan samarali foydalanish imkoniyatlari va konseptual jihatlari	48
Roziqov Behzod Bahrom o'g'li	
Metallurgiya korxonalarida raqamli texnologiyalarni joriy etish chet el tajribasi	54
Abdullayeva Matluba Nematovna	
Исследование связи между восприятием изменения климата и внедрением устойчивых методов ведения сельского хозяйства в Узбекистане	59
Светлана Ражабова, Бахром Миркасимов	
Surxondaryo viloyati qishloq xo'jalik tarmog'ini barqaror rivojlantirishni iqtisodiy-ekologik modellari	68
Abdug'aniyev Otobek Allajonovich, Xo'jamqulov Bekzod Turdaliyevich	
Milliy iqtisodiyotda real sektor salmog'i va uning o'zgarish tendensiyalari	75
Mambetjanov Qahramon Qurbandurdievich, Isoilova Muhabbat Rustamjon qizi	
Qo'shilgan qiymatni soliqqa tortish uslubiyoti: xususiyatlari, vazifalari va muammolari	89
Xaitov Shuxrat Sharipboyevich	
Kognitiv yondashuv asosida tibbiyot oliy ta'lim muassasalari talabalari grammatik va diskursiv kompetensiyalarini shakllantirishning nazariy modeli va pedagogik texnologiyasi.....	94
Dadadjanova Feruza Muhammadjusupovna	
Transport tizimining rivojlanishi milliy iqtisodiy o'sishining asosi sifatida	98
Narziyev Umidjon Baxrillayevich	
Loyiha risklarini aniqlashda zamonaviy usullar va ularning samaradorligi.....	105
Marufhanov Davron Xasanovich	
Современные методы управления на железнодорожном транспорте в процессе трансформации системы.....	109
Кушакова Мамура Наримановна	
Финансовые механизмы и модели менеджмента в развитии устойчивой экономики транспортных компаний	115
Шарапова Гулчебра Рустамовна	
Kasbiy ta'limda o'quvchilarning raqamli kompetensiyasini shakllantirish va baholashning innovatsion yondashuvlari	120
Maxkamova Zuhra Tursunpulotovna	
Audit ishi sifati darajasini oshirish yo'nalishlari.....	124
Qushmatov Otaxon Qurbonaliyevich	

Erkin iqtisodiy zonalarda investitsiya loyihalarini moliyalashtirishning nazariy va amaliy asoslari.....	131
Yuldashev Baxtiyor Gayradjonovich	
Ko'chmas mulk qiymatini baholash va uning ekonometrik tahlili	135
Jaloliddinova Mohira Alisher qizi	
Современные тенденции и вызовы бюджетно-макроэкономической политики в Узбекистане	142
Хазраткулова Лола Нармуминовна	
Интеллектуал mulkda iqtisodiy mohiyat, mazmun hamda huquqiy jihat uyg'unligi.....	148
N.D.Maxmudova	
Axborot texnologiyalari asosida ta'limda loyiha boshqaruvida sun'iy intellekt va mashinali o'qitish imkoniyatlari	152
Xodjiyeva Durdona Abdurasolovna	
Концепция "Зеленого учета" и его значение для экономического развития.....	157
Умарова Зулайхо Турсуновна	
Iqtisodiyotning asosiy tarmoq va sohalariga kiritilgan investitsiyalarning joriy holati tahlili	166
Ismailova Kutlibeka Ulug'bek qizi	
O'zbekistonda yoshlar tashkiloti faoliyatini tashkil etishning o'ziga xos jihatlari va rivojlanish bosqichlari	172
Usmonov Adxamjon A'zamjonovich	
O'zbekiston Respublikasi maxsus iqtisodiy zonalarini investitsion holatini hududlar kesimida tahlili.....	178
Anvarxonov Abdulatifxon Jamshidxon o'g'li	
Kichik biznes va o'rta biznesni rivojlantirish orqali aholi farovonligini ta'minlash.....	184
Ahmedov Oybek Turgunpulatovich, Nurqulov Nurbek Sirojiddin o'g'li	
Fiskal siyosat instrumentlari orqali yashirin iqtisodiyotni qisqartirish va legallashtirish metodologiyasi.....	189
Ergasheva Malikaxon Avazxon qizi	
Fond bozorida savdo strategiyasi va uni amalga oshirishga yo'nalishlari.....	192
Soliyev Istam Ixtiyorovich	
Sanoat korxonalarini innovatsion rivojlantirishning asosiy tamoyillari	197
Yuldasheva Kamola Miraliyevna	
Iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda davlat boshqaruvi tizimining isloh qilinishi: Tajriba va istiqbollar.....	202
Mashrabaliyev Ibroximbek Mashrabaliyevich	
Iqtisodiyotning real sektorida investitsion loyihalarni moliyalashtirish amaliyoti.....	209
Qosimova Lola Sultanovna	
Sanoat mahsulotlari eksportida logistika zanjirining uzluksizligini ta'minlash: nazariy asoslar va amaliy yondashuvlar.....	217
Kurbonova Ma'mura Abdulkarim qizi	
Soliq ma'murchiligiga zamonaviy texnologiyalarini joriy etish orqali qo'shilgan qiymat soliq ma'murchiligi bazasini kengaytirish yo'llari	222
Raxmonqulov Umidjon Rustam o'g'li	
Инновационные подходы к созданию проблемно-ориентированной системы прогнозирования, оптимизации и управления отраслями региональной экономики (жилищное строительство)	231
Далиев Ахтам Шарафутдинович	
Tovar-moddiy resurslar harakati samaradorligini oshirishda UZEX faoliyatining joriy holatini baholash.....	238
Sherzod Xolmurodovich Pardayev, Mamatkulov Farrux Gulomjon o'g'li	
Sog'liqni saqlash tizimida tadbirkorlik faoliyatining turlari	244
Solikhova Dildora Alisher qizi	

“O‘ztemiryo‘lyo‘lovchi” ajning asisiy faoliyatini samaradorligini oshirishda autsorsing xizmatini joriy etish strategik asoslari	250
Kaxarova Nilufar Yerkinjonovna	
Mintaqani kompleks rivojlantirishning metodologik asoslari va ustuvor yo‘nalishlari.....	256
Jumayeva Zulfiya Qayumovna	
Sog‘liqni saqlash tashkilotarida xarajatlar samaradorligini ta‘minlash masalalari	260
Raximova Maftuna Axmadjon qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlarida sof foydani taqsimlash bilan bog‘liq bo‘lgan soliq solish masalalari.....	264
Suyunov Otabek Shuxrat o‘g‘li	
O‘zbekiston qonunchiligida raqamli transformatsiya jarayonida elektron to‘lov kartalarini soxtalashtirishni jinoyatlashtirish.....	276
Maxsadaliyeva Maftuna Toxir qizi	
Mamlakatimizda intellektual xizmatlar bozorini rivojlantirish masalalari.....	281
Miyassarov Davron Abdurashid o‘g‘li	
Validation of the dutch eating behaviour questionnaire (DEBQ) in a sample of uzbek women.....	285
Khursana Usmanova, Dr Muhammad Bilal, Dilafuz Qo‘chqorova	
Iqtisodiy xavfsizlik tizimlarini o‘ziga xos jihatlari	295
Nabiyev Bexzod Shavkatovich, Bayboboeva Firuza Nabijonovna	
Davlat qarz siyosatini optimallashtirishda islomiy moliya instrumentlarining qo‘llanish imkoniyatlarini kengaytirish yo‘nalishlari	299
Tilabov Nasrulla Tashmurotovich	
Роль институциональных структур фондового рынка в обеспечении финансовой стабильности.....	305
Камилова Севара Анваровна	
The Impact of Digitalization on the Management System in the Entrepreneurial Environment of Uzbekistan.....	309
Ibragimova Saida Ilkhomovna	
China’s Investment Strategy in Uzbekistan: Sectoral Trends and Strategic Implications (2013–2024).....	313
Maftuna Nuriddinova	
Qo‘shilgan qiymat solig‘i tushunchasi va uning iqtisodiy mohiyati	319
Eshkarayev Bobir Chariyevich	
Raqamli boshqaruvning afzalliklari va uni rivojlantirish istiqbollari	324
Xolbayeva Marg‘uba Qazoqboyevna	
Korporativ boshqaruvning nazariy asoslari: O‘zbekistonda qo‘llanish imkoniyatlari.....	328
Jumayeva Guzal Sherxon qizi	
Audit organizations in Uzbekistan	332
Razzaqov Jasur Xamraboevich, Yaqubov Matrasul Mavlonberdiyevich, Sabirova Nodira Komil qizi	
Xorijiy investitsiyalarning turlari va xususiyatlari	337
Gofurov Doston Boxromovich	
Mahalliy budjet mablag‘larining samaradorligini oshirishda auditning o‘rni.....	341
Primova Shaxnoza Komiljonovna	
Модели управления государственными финансами в зарубежных странах.....	345
Наимов Шохрух Шарофиддинович	
O‘zbekistonning sirkulyar iqtisodiyotga o‘tishi: yashil o‘sish indikatorlari tahlili	352
Hakimov Anvarjon Abdulloyevich	
Innovation management in the education system: practical challenges, international experience, and effective strategies based on the example of Uzbekistan.....	356
Imomov Inomiddin Abdulxamidovich, Egamberdiyev Farxod Botirovich	
Трансформация энергетического комплекса Узбекистана: текущее состояние и перспективы развития	363
Хмель Е.В., Мирджалилова Д.Ш., Дерюгина Е.А., Лозовская Н.А.	

Improving the efficiency of personnel management and optimizing labor costs in Sam Glass LLC.....	368
Musayeva Shoira Azimovna, Agzamov Avazkhon Talgatovich	
Interactive design and museum management: enhancing guided tours through IOT and virtual solutions.....	374
Ibrokhimova Aziza Abbasovna	
Hududlar investitsion jozibadorligini oshirish yo'llari.....	379
Imomova Kamola Novfal qizi	
“Innovatsion usulda baliq yetishtirishning iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari (Sirdaryo tumani misolida)”	385
Bo'ltakov Sardor Oqbo'ta o'g'li	
Bank filial tarmoqlari samaradorligini baholashning xorijiy tajribasi va undan O'zbekiston banklari amaliyotida foydalanish imkoniyatlari	392
Xoshimov Og'abek Nizomjon o'g'li	
Zamonaviy iqtisodiyotda davlat xaridlarinin elektron savdolarning o'rni	398
Burxanov G'ofur Baxodirovich	
Реализация концепции развития рынка зеленой экономики в сфере экономической безопасности Республики Узбекистан.....	401
Юнусова Римма Рахманбердиевна	
Tijorat banklaridan “foйда” solig'ini undirishning bugungi holati.....	408
Ergasheva Lobar Raxmatulla qizi	
O'zbekiston oziq-ovqat sanoatini iqtisodiy rivojlantirish yo'nalishlari	415
Abasova Gulirano Rahmatullo qizi	
Xorijiy tajribalar asosida ekologik tadbirkorlikning innovatsion va investitsion yo'nalishlarini tashkil etish	419
Turg'unova Tursunoy Maratovna	
Sanoat korxonalarini jozibadorligini oshirishda marketing strategiyasini amalga oshirish xususiyatlari	424
Raxmonova Feruza Musakulovna	
Turizm sohasida investitsion faoliyat: nazariy asoslar va amaliy yo'nalishlar.....	428
Ergashev Durdonaxon Aziz qizi	
Qashqadaryo viloyatida barqaror turizmning rivojlanish tendensiyalari va mavjud muammolar tahlili.....	432
Suyunova Dilnoza Mexridin qizi	
Iqtisodiy rivojlanish jarayonida investitsion resurslarning mutanosib taqsimlanishi: samaradorlik va ustuvor yo'nalishlar.....	436
Otaboyev Feruzbek Oybek o'g'li	
Xususiy banklar faoliyatini rivojlantirishda raqamli texnologiyalarning moliya bozoriga ta'siri	441
Abduqahhorov Asilbek Ahror o'g'li	
Mehnat resurslari tushunchasi, tarkibi va uning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati.....	447
Kobilova Zebo Bobokulovna	
Xorijiy davlatlar tajribasida moliyaviy siyosatning makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashdagi roli.....	453
Jabborova Dilafuz	
The impact of exchange rate policy on the financial-monetary system and economic growth.....	459
Raxmanova Laylo Baxodirovna	
Современные вызовы и модельные подходы к обеспечению конкурентоспособности банковской системы Узбекистана.....	464
Юлдашева С.Ш.	
Iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishda soliq mexanizmidan samarali foydalanish yo'llari	470
Ishimova Mohinur Absalomovna	
Innovative pathways for advancing sustainable tourism in Uzbekistan.....	477
Feruz Karimov	

Tijorat banklarida biznes subyektlari faoliyati samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish yo'llari.....	482
Mirpulatova Luiza Mansurovna	
O'zbekistonda sanoat zonalarining rivojlanish bosqichlari va huquqiy-me'yoriy asoslari	488
Vafojev Akmal Ikromovich	
Qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan samarali foydalanishda Germaniya tajribasi	493
Pardayeva Maftuna Ulug'bek qizi	
Korxonalar moliyaviy faoliyati bo'yicha auditorlik risklarini xalqaro standartlar asosida baholash	497
Shirinov Uchqun Abduxalilovich, Abduxalil-zoda Ra'no Muzaffar qizi	
Ishlab chiqarish xarajatlarining tarkibi va ularni pasaytirish usullari	501
Sodiqov Mirahror Abbos o'g'li	
O'zbekiston Respublikasi hududlarini ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishda mahalliy budjetlarning ahamiyati.....	509
Sharopov Dilshodjon Raxmatullayevich	
The role of small business enterprises in enhancing the well-being of the population in Uzbekistan	513
Djalilova Shaxlo Ismoiljon kizi	
O'zbekistonda IPOlarni tashkil etish jarayonlari tahlili	518
Alikulov Azamat Tuygunovich	
Kichik sanoat zonalarini faoliyatining iqtisodiy-statistik tahlili (Surxondaryo viloyati misolida).....	522
Ozoda Batirovna Sakiyeva	
Hududlarning innovatsion turistik salohiyatini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish	528
Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li	
Integrating circular economy principles in marketing and operations of grape export companies for green transition.....	534
Usmonova Diyora Mahmud kizi	
Foreign experiences of improving the quality of services in the field of tourism.....	541
Raxmonov Siyovush Turob ugli	
Z avlodining iste'dodli vakillari uchun raqobat: davlat boshqaruvi sektorining maqsadga yo'naltirilgan raqamli avlodni jalb etish strategiyalari.....	546
Nosirova Shaxzoda Bohodir qizi	
O'zbekiston Respublikasida uglerod solig'ini joriy etish orqali soliq ma'muriyatchiligini takomillashtirish va yashil iqtisodiyotga o'tishni jadallashtirish imkoniyatlari: ekologik, iqtisodiy va institutsional yondashuv	560
Jo'rayev Ahmad Saitnazar o'g'li	
Tijorat banklari reytingiga ta'sir qiluvchi asosiy moliyaviy ko'rsatkichlar tahlili.....	566
Karabayev Nodir Abduhamidovich	
Budjet tashkilotlarida tuziladigan moliyaviy hisobotlarning ahamiyati.....	578
Norqulova Qutlug'nigor Oloviddinovna	
Методы и критерии оценки эффективности конкурентоспособности предприятия	582
Хусейнов Рахим Али оглы	
Zamonaviy HR texnologiyalarining korxonalar samaradorligiga ta'siri: "O'zbekiston temir yo'llari" AJ tajribasi.....	589
Xursanova Gulshan Ravshan qizi	
Oliy ta'lim muassasalarida innovatsion menejment strategiyalarining samaradorligini oshirish yo'llari	593
Pulatova Dildora Abdushukurovna	
Oliy ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarni qo'llashning bugungi kunda o'rni va ahamiyati.....	600
Xolmirzayeva Gulruxsor Maxammetovna	
Интеграция информационно-коммуникационных технологий в зеленую экономику: цифровые технологии для устойчивого развития.....	604
Бозорова Ирина Жуманазаровна	

Xorijiy mamlakatlarda tadbirkorlik subyektlari tomonidan mahalliyashtirish asosida mahsulot ishlab chiqarishning o'ziga xos jihatlari	608
Mirzabaev Xusniddin Muhammadjonovich	
Цифровизация зеленой экономики: синергия технологий для устойчивого будущего	616
Мухамадиева Кибриё Баходировна, Умарова Надира Рахмановна, Шарипова Зулфия Шокиржоновна, Эшпулатова Хусния Мирғолиб кизи	
O'zbekistonda to'qimachilik mahsulotlari bozori va rivojlanishi	621
Alimxodjayeva Nargiza Elshodovna	
Samarqand viloyatida tikuv-to'qimachilik sanoatining rivojlanish holati va ishlab chiqarish hajmining prognozi.....	629
Ikramova Taxmina Latifovna	
Повышение эффективности управления рисками в проектах государственно-частного партнерства в сфере услуг	639
Айтбаева Гульзада Куанышбаевна	
Surxondaryo viloyati iqtisodiy o'sish darajalarini ekonometrik modellashtirish	645
Pardayeva Ma'rifat Muzaffarovna	
Зарубежный опыт развития экономики ресурсно-сырьевых регионов: модели диверсификации и возможности адаптации.....	654
Севара Кахрамоновна Хакбердиева	
Xizmat ko'rsatish sohasida raqobatbardoshlikni oshirishning ahamiyati.....	658
Abduvoxidova Mohinur Akmalovna	
O'zbekiston sug'urta bozorida esg va yashil moliya instrumentlaridan foydalanish holati va imkoniyatlari.....	662
Zoyirov Laziz Subxonovich	
Xorazm viloyatida transport xizmatlari ko'rsatishning amaldagi holati tahlili va uni rивonlantirishning ustuvor yo'nalishlari	668
Sharipova Bibijon Baxtiyorovna	
Ulgurji savdo qoidalari va chakana savdodan farqli tomonlari	678
Batirova Raxima Abdujabbarovna, Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich	
Xalqaro integratsiya jarayonlarida raqamli iqtisodiyotning o'rni.....	684
Zaripov Xurshid Zakir o'g'li	
Mahalliy budjetlar daromadlari va xarajatlarining hozirgi holati	690
Himmatov Abdisamat Xalilovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida aholining moliyaviy madaniyatini rivojlantirish muammolari va istiqbollari.....	696
Abdurazakova Nargiza Rixsibayevna	
Цели устойчивого развития и роль цифровых платформ в сфере трудовой миграции	702
Газиёва Сулхия Саидмашрафовна	
Onlayn savdo maydonchalarida mijoz sodiqligini shakllantirishda marketing strategiyalarining o'rni.....	706
Vaxromov Xudoyor Xabibullo o'g'li	
Методологические основы оценки эффективности «зеленых» технологий в строительном секторе.....	710
Тожиева Дилфуза Бабамуратовна	
Korxonalarda moliyaviy instrumentlar auditi masalalarini rivojlantirish.....	715
Mahmudov Saidjamol Kadirjanovich	
O'zbekiston Respublikasi soliq ma'murchiligini takomillashtirish jarayonlari	722
Mahmudova Sevara Rahmat qizi, Alardonov Muhammadali Ibragimovich	
Improving the efficiency of modern housing fund management system	726
D.A. Berdiyeva, Aminova Naima Umar qizi	
Kichik va o'rta biznes subyektlari eksport salohiyatini rivojlantirish mexanizmini takomillashtirish	731
Abduqahhorov Azizbek Abdullo o'g'li	

From Science to Business: How Universities Stimulate Innovation.....	735
A. Bobozhonov, A.M. Shatre, V. Kirilova Vladimirova, R.Kh. Karlibaeva	
Tashkilotlarda risklarni boshqarish strategiyalarining samaradorligini baholash: nazariy va amaliy yondashuvlar	740
Husanova Dilnura Mamrajab qizi	
Turli mulkchilik shakllaridagi xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatining ekologik auditining nazariy jihatlarini	744
Abdullayev Xurshidjon Nazrullo o'g'li	
Sanoat korxonalarida innovatsion boshqaruv samaradorligini oshirish omillari.....	749
Ne'matullayev Abdurasulxon Ximaydulla o'g'li	
Bozor iqtisodiyotiga o'tish sharoitida innovatsion korxonalar boshqaruvi tashkiliy-iqtisodiy mexanizmi amal qilish xususiyatlari	755
Naimov Azamat Xikmatovich	
Mamlakatimizda chet el investitsiyasi ishtirokidagi korxonalar faoliyatini rivojlantirish.....	758
Qurbonov Javlonbek Jurabekovich, Shuxratov Azizbek A'zamjon o'g'li	
Quritilgan organik mevalar eksportini rivojlantirishda yashil marketing strategiyalaridan foydalanish.....	764
Xidirov Shohrux Bobir o'g'li	
O'zbekiston Respublikasida xizmatlar sohasining asosiy ko'rsatkichlari.....	769
Ernazarov Gulam Bekbayevich	
Kichik biznes subyektlarida innovatsion faoliyatni baholash va rivojlantirish mexanizmlari.....	774
Mavulov Ravshan Nematjonovich	
Barqaror rivojlanish va korxonalarda barqarorlikni ta'minlash zaruriyati.....	780
Yakubova Dilfuza	
Yashil iqtisodiyot sharoitlarida barqaror rivojlanish, yashil texnologiyalar va ekologik menejmentning o'rni	785
Dilmurodov Abbas Anvar o'g'li	
Qishloq xo'jaligi sohasi faoliyatini davlat tomonidan muvofiqlashtirish va boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish	788
Tuxtamishev Shodimurod Qurbonboyevich	
Tijorat banklarida chakana bank xizmatlarini rivojlantirish.....	795
Axmedov G'ofurjon G'ulomjonovich	
Turizm sohasini ekonometrik modellashtirishda qo'llaniladigan ekonometrik usullar va amaliy imkoniyatlar	801
Shukurov Ikrom Abdurashitovich	
Sanoat tarmoqlarida investitsiyalar strukturasi iqtisodiy samaradorligi va innovatsiyalarni rag'batlantirish.....	807
Xikmatillayeva Dildora Shavkat qizi	
Mintaqa ziyorat turizmi samaradorligini oshirishda ekonometrik modellardan foydalanish.....	812
O'rinova Durdona Botir qizi	
Kichik biznes rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillarni pest (siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy-demografik, texnologik omillar) tahlili.....	816
Israilov Rustam Ibragimovich	
Qazib olish sanoati korxonalarini moliyaviy sog'lomlashtirishda muammolar va salbiy omillar: tahlil va zamonaviy yondashuvlar	825
Abduraxmanov Davron Burxanjonovich	
O'zbekistonning milliy merosi boyliklaridan turizmga foydalanish yo'llari	830
Samarov Xonqul Qahhorovich	
Iqtisodiy rivojlanish jarayonida investision resurslarning mutanosib taqsimlanishi: samaradorlik va ustuvor yo'nalishlar	835
Otaboyev Feruzbek Oybek o'g'li	
Iqtisodiyotning ekologik transformatsiyasi sharoitida ijtimoiy o'sishni indikativ baholash metodologiyasi.....	841
Ibrogimov Sherzodbek Xalimjon o'g'li	

IQTISODIYOTNING EKOLOGIK TRANSFORMATSIYASI SHAROITIDA IJTIMOY O'SISHNI INDIKATIV BAHOLASH METODOLOGIYASI

Ibrogimov Sherzodbek Xalimjon o'g'li

Namangan davlat texnika universiteti

"Iqtisodiyot" kafedrası dotsenti,

iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori

ibrogimovsherzodbek@gmail.com

orcid.org/0009-0000-2604-8422

Annotatsiya: Mazkur maqolada iqtisodiyotning ekologik transformatsiyasi sharoitida ijtimoiy o'sishni baholash masalalari yoritilgan. Ijtimoiy rivojlanish ko'rsatkichlarini aniqlashda ekologik omillarni hisobga olish, barqaror taraqqiyot mezonlari asosida yangi metodologik yondashuvlarni qo'llash zarurligi asoslab berilgan. Indikativ baholash metodologiyasi orqali aholining turmush darajasi, ijtimoiy tenglik, yashash muhitining ekologik barqarorligi va iqtisodiy imkoniyatlarning uyg'unlashuv darajasi ko'rsatkichlari tizimlashtirilgan. Tadqiqot natijalari ijtimoiy-iqtisodiy siyosatni shakllantirishda, shuningdek, ekologik omillarning ijtimoiy o'sishga ta'sirini baholashda amaliy ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: ekologik transformatsiya, ijtimoiy o'sish, indikativ baholash, barqaror rivojlanish, ekologik-iqtisodiy integratsiya, metodologiya, ijtimoiy rivojlanish ko'rsatkichlari.

Abstract: This article examines the issues of assessing social growth under the conditions of ecological transformation of the economy. The necessity of considering environmental factors in determining indicators of social development, as well as the application of new methodological approaches based on the criteria of sustainable development, is substantiated. Using the indicative assessment methodology, indicators of living standards, social equity, environmental sustainability of the living environment, and the harmonization of economic opportunities are systematized. The research results have practical significance for shaping socio-economic policy and assessing the impact of ecological factors on social growth.

Key words: ecological transformation, social growth, indicative assessment, sustainable development, ecological-economic integration, methodology, social development indicators.

Аннотация: В статье рассматриваются вопросы оценки социального роста в условиях экологической трансформации экономики. Обоснована необходимость учета экологических факторов при определении показателей социального развития, а также применения новых методологических подходов на основе критериев устойчивого развития. С помощью индикативной методологии систематизированы показатели уровня жизни населения, социальной справедливости, экологической устойчивости среды обитания и гармонизации экономических возможностей. Результаты исследования имеют практическое значение для формирования социально-экономической политики и оценки влияния экологических факторов на социальный рост.

Ключевые слова: экологическая трансформация, социальный рост, индикативная оценка, устойчивое развитие, эколого-экономическая интеграция, методология, показатели социального развития.

KIRISH

Global miqyosda ekologik muammolarning chuqurlashuvi iqtisodiy rivojlanishning an'anaviy modelini qayta ko'rib chiqishni talab qilmoqda. Resurslardan ortiqcha foydalanish, atrof-muhitning ifloslanishi va iqlim o'zgarishlari iqtisodiy o'sishning barqarorligini ta'minlashda jiddiy to'siq bo'lib qolmoqda. Shu sharoitda iqtisodiyotning ekologik transformatsiyasi nafaqat tabiiy muhitni muhofaza qilish, balki ijtimoiy taraqqiyotning sifat jihatidan yangi bosqichiga o'tishda ham muhim omil sifatida qaralmoqda.

Ijtimoiy o'sishning zamonaviy mezonlari aholining turmush darajasi, sog'lom muhitda yashash imkoniyatlari, ijtimoiy tenglik va iqtisodiy farovonlikning uyg'unlashuvini o'z ichiga oladi. Biroq ushbu jarayonlarni kompleks baholashda ekologik omillarning yetarlicha inobatga olinmasligi ko'plab muammolarga olib kelmoqda. Shu bois,

ijtimoiy rivojlanishni baholashda yangi metodologik yondashuvlarni ishlab chiqish, xususan, indikativ baholash tizimini qo'llash dolzarb masala hisoblanadi.

Mazkur tadqiqotning maqsadi — iqtisodiyotning ekologik transformatsiyasi sharoitida ijtimoiy o'sishni indikativ baholash metodologiyasini asoslash va ijtimoiy rivojlanishning asosiy ko'rsatkichlarini tizimlashtirishdan iboratdir. Ushbu yondashuv ekologik va iqtisodiy jarayonlarning o'zaro bog'liqligini chuqurroq tahlil qilish hamda barqaror rivojlanishga xizmat qiladigan ijtimoiy-iqtisodiy siyosatni shakllantirishga ko'maklashadi.

Har qanday ijtimoiy tizimning shakllanishi va xarakteri uchta asosiy qadriyatlar, siyosiy boshqaruv va iqtisodiy tizim komponenti asosida sodir bo'ladi. B. Gavrilishin fikricha, ijtimoiy qadriyatlarining bir necha turlari ("prototiplari") ajratiladi:[1]

- individualistik raqobatbardosh - har bir shaxs o'ziga xosdir va har bir shaxs uchun obyektiv bo'lgan narsa uning ehtiyojlari va intilishlari, shuningdek, o'zini o'zi tasdiqlash va o'zini namoyon qilish usullarini izlashdir;

- guruh-kooperativ - inson faqat koinotning bir qismi va ijtimoiy tuzumning bir qismidir; Bunda har kim o'z rolini izlashi, o'z ixtiyori bilan oliy maqsadlarga bo'ysunishi, o'z burchlarini bajarishi va boshqalar bilan hamkorlikda hamkorlik qilish orqali o'z maqsadini amalga oshirishi kerak;

- egalitar-kollektivist – kishilar jamiyatda teng huquqli bo'lib tug'iladilar va o'z ehtiyojlarini qondirish uchun inson o'z imkoniyatlariga muvofiq umumiy fondan mablag' olib, imkon qadar ko'proq hissa qo'shish imkoniyatiga ega bo'lishi kerak; har bir kishi o'z da'vatini tushunadi va nizolansiz jamiyatda uning timsolini izlaydi.

Iqtisodiy tizimlarning turlariga:

- erkin tadbirkorlik – xususiy mulk, foydani ko'paytirish va erkin bozor mavjudligi bilan tavsiflanadi, hukumat bu munosabatlarni qonunchilik normalari orqali ta'minlashi, asosan biznes va aholi bilan raqobatbardosh munosabatlarga ega bo'lishi kerak;

- kelishilgan erkin tadbirkorlik – avvalgi turga o'xshash xususiyatlar bilan tavsiflanadi, hukumat va biznes (va ayrim mamlakatlarda aholi) o'rtasidagi munosabatlar bundan mustasno; muvofiqlik milliy maqsadlar, ustuvor yo'nalishlar va iqtisodiy sa'y-harakatlarni tegishli muvofiqlashtirish masalalari bo'yicha konsensusga erishishni ta'minlaydi;

- ma'muriy-buyruqbozlik tizimi – markazlashgan rejalashtirish va resurslarni ma'muriy taqsimlash yo'li bilan amalga oshiriladigan davlat yoki "jamoaviy" mulkchilik, ishlab chiqarishni maksimal darajada oshirish, nazorat qilinadigan bozor va hukumatning iqtisodiy masalalarni hal qilishdagi hal qiluvchi roli bilan tavsiflanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

J.Stiglitsning fikricha, hal etilmagan global muammolarning butun majmuasining mavjudligi, jumladan, global isish, qashshoqlanishning kuchayishi va ommaviy ishsizlik kabi muammolarning mavjudligi mutlaqo qabul qilinishi mumkin emas.[2] Ularni bartaraf etish uchun jahon iqtisodiyotini tartibga solish va globallashtirish jarayonini boshqarish mexanizmlari va tuzilmalarida tub o'zgarishlarni amalga oshirish zarurligini tan olish zarur. 2008-yilgi inqirozga global javobning muhim jihati siyosiy mas'uliyatning deyarli yo'qligi edi. Bu, ehtimol, tabiiy ofatlarga moyil bo'lgan tabiiy hodisa sifatida zamonaviy global iqtisodiyotga singib ketgan qarashlarning ta'siri bilan qisman izohlanishi mumkin. Qo'shimcha tushuntirishlar shundan iboratki, hozirgi global iqtisodiy boshqaruv tizimi jiddiy kamchiliklarga ega. Demokratik tamoyillarga ko'ra, amalga oshirilayotgan siyosatga ko'proq bog'liq bo'lganlar uni ishlab chiqishda ishtirok etishlari, ko'plab nosozliklar va etkazilgan zarar uchun javobgar bo'lishlari kerak.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda iqtisodiyotning ekologik transformatsiyasi sharoitida ijtimoiy o'sishni baholash uchun indikativ yondashuvdan foydalanildi. Ushbu metodologiya asosida ijtimoiy rivojlanishning kompleks ko'rsatkichlari — aholi turmush darajasi, ijtimoiy tenglik, bandlik, ekologik barqarorlik, sog'lom yashash muhiti va iqtisodiy imkoniyatlarning uyg'unlashuv darajasi — tizimlashtirildi. Ma'lumotlarni tahlil qilishda qiyosiy-statistik usullar, dinamik qatorlar tahlili hamda ekspert baholash yondashuvlari qo'llanildi. Natijada, ijtimoiy o'sishning ekologik omillar bilan chambarchas bog'liq holda shakllanishi ilmiy asosda aniqlanib, barqaror rivojlanishni ta'minlovchi indikativ baholash modeli ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Hukumatning inqirozga javob berish muvaffaqiyatini ta'minlash uchun muvofiqlashtirish zarur, chunki ma'lum bir hukumat siyosatining ta'siri uning boshqa mamlakatlar harakatlari bilan uyg'unligiga bog'liq bo'ladi. Xalqaro miqyosda muvofiqlashtirish samaradorligini tan olish muhim, ularning yo'qligi global nomutanosiblikning o'sishiga, valyuta kursining o'zgarishiga va aktivlar narxining o'zgaruvchanligiga olib kelishi mumkin, bu esa pirovardida barqaror rivojlanish istiqbollari murakkablashtiradi.

Ushbu muvofiqlashtirishni amalga oshirish uchun davlatlarning qonunchilik bazasini faol muvofiqlashtirish, chora-tadbirlarni muvofiqlashtirish, xususan, ekologik siyosatni amalga oshirish, umumiy yo'nalish va standartlarni ishlab chiqish talab etiladi. O'zbekiston Respublikasining ekologik siyosatining maqsadlari BMT tomonidan e'lon qilingan global yangi "yashil" kurs bilan uyg'unlashgan. Respublikada ekologik siyosat strategiyasini amalga oshirish uchun moliyaviy shartlar quyidagilardir:

- O'zbekiston Respublikasi Davlat byudjeti – umumiy fond (atrof-muhitni muhofaza qilish dasturlari);
- atrof-muhitni muhofaza qilish davlat jamg'armasi;
- O'zbekiston Respublikasi hukumatining "O'zbekiston — 2030" strategiyasini "Atrof-muhitni asrash va "yashil iqtisodiyot" yilida amalga oshirishga oid davlat dasturi"ni moliyalashtirish bo'yicha kelishuv amalga oshirilgan. "Ekologik" vaziyatni tubdan yaxshilash, inson hayotiga ta'sir o'tkazuvchi ekologik muammolarni bartaraf etish uchun "O'zbekiston — 2030" strategiyasining atrof-muhitni muhofaza qilish yo'nalishi bo'yicha 2025-yilga mo'ljallangan O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 30-yanvardagi PF-16-son Farmoniga 6-ilovada[3] maqsadlar belgilab berildi (1-jadval).

1-jadval. "O'zbekiston — 2030" strategiyasining atrof-muhitni muhofaza qilish yo'nalishi bo'yicha 2025-yilga mo'ljallangan

№	66-maqsad. Respublikada ekologik vaziyatni tubdan yaxshilash, inson hayotiga ta'sir o'tkazuvchi ekologik muammolarni bartaraf etish						
	2030-yilgacha erishiladigan maqsadlar-rning samaradorlik ko'rsatkichlari	O'lchov birligi	2025	I chorak	II chorak	III chorak	IV chorak
11	14 ta hududda ekologik toza hudud rejimini joriy qilish.	ta	2	-	-	1	1
67-maqsad. Ekologik vaziyatni barqarorlashtirishga qaratilgan "Yashil makon" umummilliy loyihasini kengaytirish							
12	"Yashil makon" umummilliy loyihasi doirasida har yili kamida 200 million tup manzarali va mevali daraxt hamda butalar ko'chatlarini, qalamchalarini ekish.	million tup	200	50	75	-	75
13	Yashillik darajasini 30 foizga yetkazish.	foiz	14,1	-	-	12	14,1
14	1984 ta yashil bog'lar barpo etish.	ta	257	20	35	-	202
15	112 ta yirik sanoat korxonasi tomonidan o'z va tutash hududlarida uch yil davomida 30 million tup ko'chatdan iborat "yashil belbog'"lar barpo etish.	mln tup	10	3	2	-	5

Jadval ma'lumotlaridan ko'rinadiki, 2025-yil 1-sentabrdan boshlab tadbirkorlik subyektlarini "yashil tadbirkor" sifatida e'tirof etish yuzasidan quyidagilarni nazarda tutuvchi platforma ishga tushirilsin:

a) quyidagi yo'nalishlarda belgilangan ko'rsatkichlarni bajargan tadbirkorlik subyektlariga "yashil tadbirkor" maqomini berish:

- ko'kalamzorlashtirish, jumladan, korxonani "yashil belbog'" bilan o'rash, sug'orish tizimlarini o'rnatish, tomchilatish, yomg'irlatish va konteynerli (qopli) sug'orish tizimini joriy qilish;
- energiya tejamkorligini ta'minlash, jumladan, energiya tejavchi uskunalar va texnologiyalarni joriy qilish;
- korxonaning atrof-muhitga ta'sirini kamaytirish, jumladan, ekologik huquqbuzarlik sodir etmaslik, atmosferaga tashlamalarni onlayn monitoring qilish tizimini joriy etish;
- ishlab chiqarishga sirkulyar iqtisodiyotni joriy qilish ("7R") tamoyilini tatbiq etish;

b) "yashil tadbirkor" maqomini olgan tadbirkorlik subyektlariga quyidagi qo'llab-quvvatlash choralarini qo'llash:

- "Shaffof qurilish" platformasida ustuvorlik berish;
 - muayyan muddat davomida ekologik tekshiruvlardan ozod etish;
 - xalqaro bozorlarga chiqish uchun qo'llab-quvvatlash;
- 2025-yildan boshlab quyidagi manbalar hisobidan yashil va kam uglerodli rivojlanish loyihalarini qo'llab-quvvatlashga imtiyozli kredit va grant mablag'larini jalb etish choralarini ko'rsilsin:
- Yevropa tiklanish va taraqqiyot bankidan — bosqichma-bosqich 200 million yevrogacha;
 - Jahon bankidan — energetika sektorida metan emissiyasini kamaytirish uchun 10 million AQSH dollari;
 - Global yashil o'sish instituti orqali Koreya xalqaro hamkorlik agentligi texnik ko'magi doirasida — O'zbekiston-Koreya o'rtasida "yashil hamkorlik"ni kuchaytirish uchun 6,5 million AQSH dollari;

- Jahon bankining “iCRAFT” loyihasi doirasida — 500 ming tonna qisqartirilgan issiqxona gazlarini sotish hisobiga 7,5 million AQSH dollari;
- Germaniya xalqaro hamkorlik jamiyatidan — sanoatni yashillashtirish va azot kislotasi ishlab chiqaruvchi korxonalarining atmosferaga chiqarayotgan zararli gazlarini qisqartirish uchun 20 million yevro;
- v) 2025-yil sentabrga qadar “yashil iqtisodiyot” loyihalarini amalga oshirishda shaffoflikni ta’minlashga qaratilgan milliy “yashil iqtisodiyot” loyihalarini baholash tartibi tatbiq etilsin;
- g) 2025-yil noyabrga qadar qiymati 10 million AQSH dollaridan yuqori bo’lgan davlat-xususiy sheriklik asosida yangi loyihalarni “Source” xalqaro platformasiga kiritish orqali loyihalarning “yashil komponent”lari va barqaror rivojlanish maqsadlariga mosligini baholash amaliyoti yo’lga qo’yilsin;
- d) Yevropa Ittifoqining texnik ko’magida Buxoro, Namangan, Nukus, Urganch shaharlari va G’uzor tumanida kam uglerodli rivojlanish bo’yicha harakatlar rejaları ishlab chiqilishi hamda 10 ta ijtimoiy obyektning energiya samaradorligi oshirilishi ta’minlansin. Farmon ijrosini muntazam ravishda muhokama qilib borish, ijro uchun mas’ul tashkilotlar faoliyatini muvofiqlashtirish va nazorat qilish “O’zbekiston — 2030” strategiyasini amalga oshirish bo’yicha Respublika komissiyasi zimmasiga yuklansin.

2-jadval. 2020-2024 yillarda O’zbekiston davlat byudjetida ekologik xavfsizlik bo’yicha xarajatlar, mlrd. so’m

Xarajat moddasi	2020	2021	2022	2023	2024	2020-yilga nisbatan 2024 yilda ajratilgan nisbati foiz
O'rmon xo'jaligida ekologik xavfsizlik sohasidagi fundamental tadqiqotlar	1,2	1,5	1,9	2,3	2,6	216 %
O'zbekiston Ekologiya va tabiiy resurslar vazirligi	85	96	102,4	115	128,7	151 %
O'zbekiston Ekologiya va tabiiy resurslar vazirligi boshqarmasi	12,5	14	15,6	16,8	18,2	145 %
Ekologiya va tabiiy resurslar sohasida umumiy boshqaruv va boshqaruv	22	24,5	26,1	28	30,5	138 %
O'zbekiston Ekologiya va tabiiy resurslar vazirligining kompleks axborot tizimini ishlab chiqish va joriy etish	5,3	6	6,5	7,1	7,9	149 %
Amaliy ilmiy va ilmiy-texnik ishlanmalar	4,7	5,1	5,8	6,2	6,9	146 %
Ekologiya va tabiiy resurslar sohasida kadrlar malakasini oshirish va qayta tayyorlash	3,1	3,4	3,6	4	4,3	138 %
Tabiiy qo'riqxonalar fondini yaratish va saqlash, o'simlik va hayvonot dunyosi kadastrlarini yuritish, O'zbekiston Qizil kitobi.	9,5	10,2	11,3	12,5	13,8	145 %
Davlat ekologik siyosatini, atrof-muhitni muhofaza qilish tadbirlarini kompleks amalga oshirish	18	21,3	24,5	27	30,4	169 %
Salbiy tabiat hodisalarining oldini olish va oqibatlarini bartaraf etishga qaratilgan atrof-muhitni muhofaza qilish chora-tadbirlarini qabul qilish	7,2	8	9,1	10	11,5	160 %
O'zbekistonda oqava suvlarni tozalash bo'yicha chora-tadbirlar	14,5	16,3	18,7	20,5	22,8	157 %
Cheklangan zonalarda ekologik xavfsiz holatni saqlash va so'zsiz (majburiy) ko'chirish	3,8	4,1	4,6	5	5,4	142 %
Jami	186,8	210,7	230,1	254,4	283	151 %

2020-2024-yillarda O’zbekiston davlat byudjetida ekologik xavfsizlik bo’yicha xarajatlar tahlili quydagilardan iborat.

2020-2024-yillar davomida ekologik xavfsizlikni ta’minlash maqsadida O’zbekiston Respublikasi davlat byudjetidan ajratilgan mablag’lar yildan-yilga ortib borgan. Umumiy holatda, 2020-yildagi 186,8 mlrd so’mdan 2024-yilda 283 mlrd so’mga yetgan, ya’ni 51% o’sish kuzatilgan. Ushbu o’sish mamlakatda ekologik muammolarning dolzarblashuvi va yashil iqtisodiyot tamoyillarini keng joriy etish zaruratining ortganini aks ettiradi.

O'rmon xo'jaligida ekologik xavfsizlik sohasidagi fundamental tadqiqotlar 2020-yildagi 1,2 mlrd so'mdan 2024-yilda 2,6 mlrd so'mga oshgan, 216% o'sish. Bu sohaga e'tiborning ortishi O'zbekistonning iqlim o'zgarishi, cho'llanish va biologik xilma-xillikning kamayishini bartaraf etishdagi ilmiy yondashuvga asoslangan yondashuvini ko'rsatadi.

O'zbekiston Respublikasi Ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqlim o'zgarishi vazirligi va boshqarmalari Vazirlikka ajratilgan mablag'lar 85,0 mlrd so'mdan 128,7 mlrd so'mga oshgan (51% o'sish), Vazirlik boshqarmalari uchun mablag' 45% ga oshgan. Bu davlat ekologik boshqaruv tizimini mustahkamlash, nazorat mexanizmlarini kuchaytirish va tarmoqlararo koordinatsiyani yaxshilash ehtiyojidan dalolat beradi.

Umumiy boshqaruv, axborot tizimlari va kadrlar salohiyati. Umumiy boshqaruv xarajatlari 38% ga oshgan. Kompleks axborot tizimlari (GIS, monitoring texnologiyalari) uchun ajratmalar 49% ga ko'paygan. Kadrlar malakasini oshirish xarajatlari 38% ga o'sdi. Bu esa ekologik boshqaruvni zamonaviylashtirish, raqamlashtirish va professional inson kapitalini shakllantirishga urg'u berilganini ko'rsatadi.

Amaliy ilmiy va texnik ishlanmalar. Ushbu yo'nalishga ajratmalar 4,7 mlrd so'mdan 6,9 mlrd so'mga yetgan 46% o'sish. Ilm-fanga asoslangan ekologik yechimlar (innovatsion texnologiyalar, monitoring uskunalari, muqobil energiya manbalari) ustuvor yo'nalish sifatida moliyalashtirilgan.

Tabiiy qo'riqxonalari, Qizil kitob, biologik resurslar. Xarajatlar 9,5 mlrd so'mdan 13,8 mlrd so'mga yetgan (45% o'sish). Bu biologik xilma-xillikni muhofaza qilish, ekologik turizm infratuzilmasini rivojlantirish va genofondni asrashga qaratilgan strategiyaning bir qismi hisoblanadi.

Davlat ekologik siyosati va profilaktika tadbirlari Davlat ekologik siyosatini amalga oshirish xarajatlari 69%, salbiy hodisalar profilaktikasi uchun mablag'lar esa 60% ga oshgan. Bu ekologik ofatlarning (sel, suv toshqini, qurg'oqchilik) oldini olish va barqarorlikni ta'minlash uchun profilaktik chora-tadbirlar kengaytirilganidan dalolat beradi.

Suv tozalash va ekologik ko'chirish choralari Oqava suvlarni tozalash choralari uchun xarajatlar 14,5 mlrd so'mdan 22,8 mlrd so'mga oshgan 57% o'sish. Cheklangan zonalarda xavfsizlik va majburiy ko'chirishga ajratmalar 42% o'sdi. Bu infratuzilmalarni modernizatsiya qilish, urbanizatsiya jarayonida ekologik xavfsizlikni ta'minlashni maqsad qilgan yondashuvga asoslanadi.

2020-2024-yillarda O'zbekiston davlat byudjetida ekologik xavfsizlikka ajratilgan mablag'larning tahlili So'nggi yillarda O'zbekistonda ekologik xavfsizlik masalalariga davlat miqyosida tobora katta e'tibor qaratilmoqda. Bu e'tibor moliyaviy jihatdan ham yaqqol ifodasini topmoqda. Xususan, 2020 yilda ekologik xavfsizlik yo'nalishlariga davlat byudjetidan jami 186,8 mlrd so'm ajratilgan bo'lsa, 2024-yilga kelib ushbu ko'rsatkich 283 mlrd so'mga yetgan. Bu esa 51 foizlik o'sishni bildiradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Iqtisodiyotning ekologik transformatsiyasi hozirgi davrda jahon va milliy taraqqiyotning ajralmas tarkibiy qismi sifatida qaralmoqda. Ushbu jarayon nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshirish, balki jamiyatning ekologik xavfsizligini ta'minlash, inson salomatligi va turmush sifati kabi ustuvor yo'nalishlarni ilgari surishni talab qiladi. Shu nuqtai nazardan ijtimoiy o'sishni indikativ baholash metodologiyasini ishlab chiqish va uni amaliyotga joriy etish dolzarb masala hisoblanadi.

O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, ekologik transformatsiya sharoitida ijtimoiy rivojlanishni faqat yalpi iqtisodiy o'sish ko'rsatkichlari orqali baholash yetarli emas. Chunki ekologik cheklovlar, resurslardan foydalanish samaradorligi, yashash muhiti sifati va ijtimoiy tenglik darajasi kabi omillar bevosita aholining hayot darajasiga ta'sir ko'rsatadi. Shu bois, ishlab chiqilgan metodologiya ijtimoiy o'sishni kompleks yondashuv asosida, ya'ni iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy indikatorlar uyg'unligida o'lchash imkonini beradi.

Metodologiyada aholi daromadlari va bandlik darajasi, sog'liqni saqlash va ta'lim sifatidagi o'zgarishlar, ijtimoiy infratuzilmaning rivojlanishi kabi an'anaviy ko'rsatkichlar bilan bir qatorda, atrof-muhitning holati, energiya va tabiiy resurslardan samarali foydalanish, chiqindilarni kamaytirish, yashil texnologiyalarni joriy etish kabi ekologik mezonlar ham alohida o'rin egallaydi. Natijada, ijtimoiy o'sishni baholashda indikatorlar tizimi yanada mukammal shakl kasb etadi va real jarayonlarni to'liqroq aks ettiradi.

Tadqiqot shuni isbotladiki, iqtisodiy transformatsiya jarayonlarida ekologik omillarni e'tiborsiz qoldirish qisqa muddatli iqtisodiy yutuqlarni bersa-da, uzoq muddatda ijtimoiy rivojlanish barqarorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu sababli ekologik transformatsiya sharoitida ijtimoiy o'sishni indikativ baholash usullarini qo'llash davlat siyosatini samarali yo'naltirish, barqaror rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqish va aholining turmush sifati hamda farovonligini oshirishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, ishlab chiqilgan metodologiya milliy iqtisodiyotning ekologik modernizatsiyasi jarayonida ijtimoiy o'sishni obyektiv va kompleks baholash imkonini beruvchi samarali vosita bo'lib, kelgusida ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar, hududiy rivojlanish dasturlari hamda xalqaro barqarorlik standartlari bilan uyg'unlashgan holda qo'llanishi mumkin. Bu esa, o'z navbatida, iqtisodiyotning uzoq muddatli barqaror rivojlanishini ta'minlash,

ekologik va ijtimoiy muvozanatni mustahkamlash hamda milliy raqobatbardoshlikni oshirish uchun mustahkam zamin yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Гаврилишин Б. К эффективным обществам. Указатели в будущее: [Доклад Римскому Клубу] / Б. Гаврилишин; [сост. В. Рубцов]. – [изд. 3-е, доп.]. – К.: Университет. изд-во ПУЛЬСАРЫ, 2009. – 248 с.
2. Стиглиц Дж. О реформе международной валютно-финансовой системы: уроки глобального кризиса: [Доклад комиссии финансовых экспертов ООН]. – М.: Междунар. отнош., 2010. – 328 с.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston — 2030" strategiyasini "Atrof-muhitni asrash va "yashil iqtisodiyot" yilida amalga oshirishga oid davlat dasturi to'g'risida 30.01.2025 yildagi PF-16-son Farmoni, <https://lex.uz/uz/docs/-7369703>
4. Данилишин Б. М. Экологическая основа политики устойчивого развития: Монография. – Донецк: «ООО «Юго-Восток, ЛТД», 2008. – 256 с.
5. Навстречу «зеленой» экономике: пути к устойчивому развитию и искоренению бедности : [Доклад ЮНЕП для властных структур] [Елек тронний ресурс] – Режим доступа: http://www.unep.org/greeneconomy/Portals/88/documents/ger/GER_synthesis_ru.pdf
6. Потапенко В. Г. Анализ макроиндексов экологической и экономической без пеки/В. Г. Потапенко, П. О. Какутич // Устойчивое развитие и экологическая без пека общества: теория методология практика: Т.2/[авт. цв.: В. М. Андерсон, н. М. Андреева, О. М. Алимов и др. ; по науч. ред. д.э.н., проф. Есть. В. Хлобистовая]. – Симферополь: В.Д. «АРИАЛ», 2011. – С. 5-22.
7. Towards Green Growth [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.oecd.org/dataoecd/34/12/48029513.pdf>
8. Вернадский В. И. Несколько слов о биосфере / В. И. Вернадский // Успехи современной биологии. – 1944. – № 18; вып. 2. – С. 113-120.
9. Саммит ООН, Йоханнесбург, 2002 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.revolution.allbest.ru/ecology/00005994_1.html.
10. Саммит ООН Рио-де-Жанейро, 1992 [Электронный ресурс]. – Ре жим доступа: <http://www.ihst.ru/~biosphere/terminal/Local%20povestki.htm>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 9

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
